

ყურის ქვეყნები საუდის არაბეთის საგარეო პოლიტიკაში

მაია კაპანაძე

ისტორიის მეცნიერებათა დოქტორი
კავკასიის საერთაშორისო უნივერსიტეტი
საქართველო, თბილისი

აბსტრაქტი

საუდის არაბეთი, როგორც ახლო აღმოსავლეთის რეგიონის, ასევე ყურის ქვეყნების ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ქვეყანაა. საუდის არაბეთი ცდილობს ყურის ქვეყნებში ლიდერის როლი შეასრულოს. თავის მხრივ ყურის ქვეყნები ცდილობენ და ზოგი მათგანი ახერხებენ კიდევ, რომ მათზე საუდის არაბეთის გავლენა შეასუსტონ, რაც არც თუ ისე პოზიტიურად აისახება საუდის არაბეთის საგარეო პოლიტიკაზე არა მხოლოდ ახლო აღმოსავლეთის რეგიონში, არამედ რეგიონს გარეთაც. ხშირად საუდის არაბეთი ცდილობს ყურის ქვეყნების საგარეო პოლიტიკური ვექტორი შეცვალოს თავის სასარგებლოდ და ასევე გარკვეული ცვლილებები შეიტანოს მათ დამოკიდებულებაში, როგორც საკუთრივ საუდის არაბეთთან, ისე ერთმანეთთან მიმართებაში. მიუხედავად ამისა, ზოგიერთ ყურის ქვეყნები ცდილობენ საუდის არაბეთისგან დამოუკიდებლად იმოქმედოს, არ მოექცეს მისი გავლენის ქვეშ (კატარი, ქუვეითი) და დამოუკიდებლად დაგეგმონ თავისი საგარეო პოლიტიკა.

ყურის ზოგიერთი ქვეყნის ეს მცდელობა ხშირ შემთხვევაში მათთვის შედეგიანად მთავრდება. ხშირად ისინი თვითონაც ახდენენ გარკვეულ გავლენას საუდის არაბეთის საგარეო პოლიტიკურ კურსზეც.

ეს უკანასკნელი სხვადასხვა მეთოდებთან ერთად ყურის ქვეყნებზე გავლენის მოსაპოვებლად ცდილობს გამოიყენოს „ყურის ქვეყნების თანამშრომლობის საბჭო“, რის მეშვეობითაც ხშირად კიდეც აღწევს მისთვის სასურველ შედეგს. იმავე ორგანიზაციას იყენებენ ასევე ყურის ქვეყნებიც საუდის არაბეთის პოლიტიკაზე გავლენის მოსახდენად. აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ „ყურის ქვეყნების თანამშრომლობის საბჭო“ ერთ-ერთი ქმედითუნარიან ორგანიზაციადაა მიჩნეული.

ყურის ქვეყნებისგან საუდის არაბეთს პრობლემები ყველაზე მეტად აქვს ირანთან. მათი პრობლემური ურთიერთობები ყოველთვის თავს სხვა ქვეყანაში იჩენს ხოლმე. ირანი არაა „ყურის ქვეყნების თანამშრომლობის საბჭოს“ წევრი და აქედან გამომდინარე, საუდის არაბეთი ამ ორგანიზაციას ვერ იყენებს ირანზე გავლენის მოსახდენად.

საკვანძო სიტყვები: ყურის ქვეყნები; საუდის არაბეთი.

შესავალი

ყურის ქვეყნები საუდის არაბეთის საგარეო პოლიტიკის ანალიზი განაპირობა იმ გარემოებამ, რომ სწორედ ამ პერიოდში საუდის არაბეთი, როგორც ახლო აღმოსავლეთის რეგიონის, ასევე ყურის ქვეყნების ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ქვეყანა ცდილობს ლიდერის როლი შეასრულოს.

ყურის ქვეყნები საუდის არაბეთის საგარეო პოლიტიკის საკითხების შესწავლას თანამედროვე ეტაპზე ქართულ ისტორიოგრაფიაში სათანადო ყურადღება არ ეთმობა, არ მოგვეპოვება აღნიშნულ საკითხთან დაკავშირებით ფუნდამენტური სამეცნიერო შრომები.

წინამდებარე სტატიაში ყურის ქვეყნები საუდის არაბეთის საგარეო პოლიტიკის ანალიზი უწყვეტ ჯაჭვში განვიხილავთ, რაც საშუალებას გვამლევს ნათლად წარმოვადგინოთ როგორც საკითხის ისტორიული ასპექტი, ისე მისი დღევანდელი რეალობა. ჩვენ შევეცადეთ მკვეთრი ზღვარი გაგვევლო იმ პრობლემებზე, რომლებმაც აქტიურად იჩინეს თავი ყურის ქვეყნების

საგარეო პოლიტიკაზე. მკითხველის განსასჯელია, თუ რამდენად შევძელით ეს.

მეთოდი

სტატიაში კრიტიკული ანალიზის მეთოდით შესწავლილია ყურის ქვეყნები საუდის არაბეთის საგარეო პოლიტიკაში. ნაშრომი დაფუძნებულია საკითხის ირგვლივ არსებულ სამეცნიერო ლიტერატურაზე.

შედეგები

სპარსეთის ყურის ქვეყნების საგარეო პოლიტიკის საკითხების შესწავლამ შესაძლებლობა მოგვცა, ნათლად გაგვეაზრებინა საუდის არაბეთის საკვანძო საკითხები და ისტორიული ასპექტები.

სტატიაში გამიჯნულია სპარსეთის ყურის ქვეყნების საგარეო პოლიტიკის ცალკეული საკითხები და ახლებურადაა წარმოდგენილი თანამედროვე მდგომარეობა.

მსჯელობა

სპარსეთის ყურე მოიცავს 8 ქვეყანას: არაბთა გაერთიანებულ საამიროებს, ბაჰრეინს, ერაყს, ირანს, კატარს, ომანსა და საუდის არაბეთს. მათ ყურის ქვეყნებს უწოდებენ. ყურის გეოპოლიტიკის ჩამოყალიბება დაკავშირებულია გასული საუკუნის 70-იან წლებთან, როდესაც ყველა ქვეყანამ მოიპოვა დამოუკიდებლობა. ამ ქვეყნების უპირატესობები იცვლება რეგიონში მიმდინარე პოლიტიკური პროცესებიდან გამომდინარე. რეგიონალური ურთიერთობების განვითარებაზე უმთავრესი როლი ითამაშა ირანის ისლამურმა რევოლუციამ, რომელიც შემფოთებას იწვევდა მეზობელი არაბული ქვეყნებში.

ყურის ქვეყნები საერთაშორისო საზოგადოების ყურადღების ცენტრშია არა მხოლოდ აქ თავმოყრილი ნავთობისა და გაზის რესურსების გამო, არამედ რეგიონის ქვეყნებში მიმდინარე პოლიტიკური ცვლილებების გამოც.

ყურის ქვეყნებს შორის აქტიური და ამბიციური პოლიტიკით გამოირჩევა საუდის არაბეთი. მან შეძლო პოლიტიკური პრესტიჟის მოპოვება თავისი აქტიური მონაწილეობით არა

მარტო საკუთრივ ყურისქვეყნების, არამედ მთლიანად ახლო აღმოსავლეთის რეგიონის კონფლიქტების დარეგულირება

საუდის არაბეთმა ირან-ერაყის 1980-1988 წლის ომის შემდეგ კავშირების გამყარება დაიწყო ყურის სხვა სახელმწიფოებთან, რათა ყურის პატარა ქვეყნებზე გარკვეული გავლენა მოეპოვებინა. ასე ხანდახან, საუდის არაბეთი არა თუ უმნიშვნელო სამხედრო-პოლიტიკურ ძალად იქცა, არამედ ცდილობს საყრდენი იყოს ყურის ქვეყნებისთვის და უკარნახოს მათ თავისი პირობები (Rashed, 2002:79-83).

ოფიციალური ერ-რიადის მიერ მიღებული ხისტი პოლიტიკური გადაწყვეტილებები ყურის ქვეყნების მიმართ ხშირად საკვანძოა მისი პოლიტიკური ინტერესებისათვის და გამომდინარეობს უსაფრთხოებიდან. საუდის არაბეთის პირდაპირ ინტერესში შედის გავლენის სფეროების ზრდა. საუდიანთა დინასტიას თავის უმთავრეს მეტოქედ ყურის ქვეყნებს შორის მიიჩნევს ირანის ისლამურ რესპუბლიკას.

ირანი ბუნებრივი რესურსებითა და სამხედრო-პოლიტიკური გავლენით მნიშვნელოვან რეგიონულ ძალას წარმოადგენს. ორივე დაპირისპირებულ მხარეს ურთიერთსაწინააღმდეგო გეოპოლიტიკური, სამხედრო და ეკონომიკური ინტერესები გააჩნიათ.

მათი დაპირისპირება ძირითადად რელიგიურ ნიადაგზეა წარმოქმნილი, რამაც გავლენა მოახდინა, ახლო აღმოსავლეთის სხვა ქვეყნებში რელიგიური დაპირისპირების მკვეთრი ზრდაზე. სუნიტებსა და შიიტებს შორის დაპირისპირება რეგიონის პოლიტიკურ მიდგომებზე მნიშვნელოვნად აისახება. სუნიტური საუდის არაბეთი სუნიტების დამცველად წარმოადგენს თავს და მისი მიზანია, არ დაუშვას თავის საზღვრებთან პროირანულად განწყობილი მთავრობის არსებობა, ვინაიდან შიიტური ირანი მოკავშირეებს იკრებს ყურის ქვეყნებში ოპოზიციურად განწყობილი შიიტი მოსახლეობის მფარველობის ხარჯზე. ოფიციალურად ირანსა და საუდის არაბეთს ერთმანეთისთვის ომი არ გამოუცხადებიათ, თუმცა მრავალი წელია აწარმოებენ ომს „სხვისი ხელებით“ (proxy war). ყურის ამ ორი ქვეყნის ურთიერთობებზე მნიშვნელოვანი როლი ითამაშა ბოლო წლებში განვითარებულმა რეგიონულმა კონფლიქტებმა (რობაქიძე, 2020:241).

სწორედ ამიტომ, ოფიციალური ერ -რიადი მაქსიმალურად ცდილობს განსაკუთრებით შეასუსტოს ირანის გავლენა იმ ქვეყნებში, სადაც უმრავლესობა მოსახლეობისა შიიტია. მათი დაპირისპირება ყველაზე მეტად გამოიხატა ერაყის, ბაჰრეინის, კატარის, იემენის და ლიბანის, (ეს უკანასკნელი არაა ყურის ქვეყანა - მ. კ.) შემთხვევებში.

ისლამური რევოლუციიდან რამდენიმე წლის შემდეგ ირანმა სცადა საერთაშორისო იზოლაციის გარღვევა. მან პირველ რიგში მეზობელ არაბულ, მათ შორის ყურის ქვეყნებთან ურთიერთობის აღდგენით დაიწყო. 1991 წელს დიპლომატიური ურთიერთობები აღადგინა საუდის არაბეთთან. თუმცა ის კვლავ გაწყდა 2017 წელს, როდესაც თეირანში მოახდინეს საუდის არაბეთის საელჩოს შენობის დაწვა, რისი პროვოცირებასაც საუდის არაბეთმა შეუწყო ხელი, მოახდინა საკუთარი 47 შიიტი მოქალაქის სიკვდილით დასჯა, რომელთა შორისაც იმყოფებოდა შიიტი სასულიერო პირი ნიგრ ბაქრ ალ ნამირი, შიიტების უფლებების დამცველი საუდის არაბეთში. ოფიციალურმა თეირანმა აღნიშნული ფაქტის გამო ერ-რიადს ბრალი დასდო რელიგიური ნიშნით შიიტი მუსლიმების დევნაში, რასაც საპროტესტო გამოსვლებიც მოჰყვა. ამავე პერიოდში საუდის არაბეთმა შექმნა ანტიირანული კოალიცია, სადაც ბაჰრეინი და გაერთიანებული არაბული საამიროები შევიდნენ.

ბაჰრეინის მოსახლეობის უმეტესობა შიიტია. ქვეყანას კი სუნიტი ალ-ხალაფას საგვარეულო დინასტია მართავს. მოსახლეობის სურვილი ხელისუფლების შეცვლის შესახებ აღქმულ იქნა, როგორც შიიტი მოსახლეობის წაქეზება ირანის მხრიდან. საუდის არაბეთმა კი ბაჰრეინში გამოსვლების ჩასახშობად ამ ქვეყანაში „ყურის თანამშრომლობის საბჭოს“ ეგიდით ჯარი შეიყვანა. ბაჰრეინი საუდის არაბეთთან და არაბთა გაერთიანებულ საამიროებთან ერთად მიიჩნევა, რომ ირანმა თავის დროზე ყურის სამ სადავო კუნძულს ძალით დაეუფლა.

ბაჰრეინი ზომიერ როლს ირგებს რეგიონულ პოლიტიკაში. მას მჭიდრო ურთიერთობები აქვს აშშ-სთან და საუდის არაბეთთან. ის ძირითად საკითხებთან მიმართებაში დამთხვევაში მოდის საუდის არაბეთის სამეფოსთან. ბაჰრეინმა თავის დროზე

გაწყვიტა ურთიერთობა ირანთან და კატართან და იგიჩაერთო იემენის სამოქალაქო ომში შიიტი ჰუთიების წინააღმდეგ. თუმცა, საუდის არაბეთისგან განსხვავებით, ბაჰრეინი შეუთანხმდა ისრაელს, მასთანსრული დიპლომატიური ურთიერთობების დამყარებაზე, რადგან ეს ქვეყანა ამ ნაბიჯის გადადგმას ახლო აღმოსავლეთში მშვიდობის დამყარების ერთ-ერთ შესაძლებლობად განიხილავს (გაჩეჩილაძე, 2019:176).

საუდის არაბეთის მცდელობა, ლიბანში შეემცირებინა ირანის გავლენა, კრახით დასრულდა. ეს განსაკუთრებით მას შემდეგ გამოჩნდა, რაც საუდიანთა სამეფო ოჯახის მოკავშირე ლიბანის ყოფილი პრემიერ-მინისტრი საად ჰარირი გადაყენეს თანამდებობიდან. შიიტებით დასახლებულ რეგიონებს ლიბანში კი, ირანის მოკავშირე სამხედრო-პოლიტიკური ორგანიზაცია „ჰეზბოლა“ აკონტროლებს. აღნიშნული ორგანიზაცია შექმნილია შიიტების მიერ. მას ფინანსურად და ლოჯისტიკურად კი ირანი უზრუნველყოფს და განიხილება ირანისმიერ ლიბანში გავლენის გავრცელების საშუალებად. მისი როლი და გავლენა ლიბანის პოლიტიკურ არენაზე საკმაოდ მნიშვნელოვანია საუდის არაბეთის ეგიდით 2016 წელს „ყურის თანამშრომლობის საბჭოს“ მოთხოვნა, „ჰეზბოლა“ ტერორისტულ ორგანიზაციად აღიარებულიყო, უარი მიიღო. ამის შემდეგ საუდის არაბეთმა ლიბანს ფინანსური დახმარება შეუწყვიტა. უშედეგო აღმოჩნდა 2017 წელს ლიბანის სუნიტი პრემიერის საად ჰარირის ერთ-ერთიდან გაკეთებული განაცხადი გადადგომის შესახებ. მის განცხადებაში ირანი და „ჰეზბოლა“ დესტაბილიზაციის ხელმშეწყობებად გამოვიდნენ. საად ჰარირის ამ განცხადების მთავარი მიზანი, გაეზარდათ საუდის არაბეთის გავლენა ლიბანში, უშედეგო აღმოჩნდა. ჰარირის მოთხოვნა არ იქნა დაკმაყოფილებული ლიბანის პრეზიდენტის მიშელ უნის მიერ, რომელმაც აღნიშნული გარემოება საუდის არაბეთის ზეწოლად შეაფასა. ამ გარემოებამ ლიბანში მოსახლეობის უკმაყოფილების განცდა საუდის არაბეთის მიმართ კიდევ უფრო გაზარდა. საბოლოოდ ჰარირი გადაყენებულ იქნა „ჰეზბოლას“ მიერ, რამაც კიდევ უფრო მეტად შეუწყო ხელი „ჰეზბოლას“ გავლენის გაზრდას ლიბანში (კაპანაძე, 2020:35). საუდის არაბეთის როგორც სამხედრო, ისე პოლიტიკური ჩართულობა იემენში არსებულ კონფლიქტში, რომელიც

უკვემეექვსე წელია მიმდინარეობს, გამოწვეულია ირანის შეკავებით რეგიონში მისი გავლენის შესასუსტებლად, რადგან იემენში შიიტი ჰუთიების გამარჯვება პირდაპირ ნიშნავს შიიტური ირანის გავლენის გაძლიერებას ამ ქვეყანაში. საუდის არაბეთმა 2015 წლის დასაწყისში შექმნა იემენის ცენტრალური ხელისუფლების მხარდამჭერი კოალიცია, რომელშიც 8 არაბული ქვეყანა გაწევრიანდა. იმავე წლის მარტში მათ მიერ განხორციელებული იქნა ოპერაციები „გადამწყვეტი შტორმი“ და „იმედების აღდგენა“, რომლის ფარგლებში სამხედრო-საჰაერო იერიშები იქნა მიტანილი ჰუთიების პოზიციებზე, თუმცა ამ სამხედრო ოპერაციებით სასურველი შედეგი ვერ იქნა მიღწეული. აღნიშნული კოალიციის მიერ ვერც მაშინდელმა და ვერც მისმა შემდგომმა აქტიურობამ ირანის მიერ მხარდაჭერილი ჰუთიების პოზიციების შესუსტება ვერ მოახერხა. პირიქით, ჰუთიტებმა მოახდინეს საუდის არაბეთის ერთ-ერთი ყველაზე დიდი საავიაციო ბაზაზე სარაკეტო იერიშის მიტანა. 2019 წლის 14 სექტემბერს საბრძოლო დრონების მეშვეობით იმავე ჰუთიებმა განახორციელეს საუდის არაბეთის ნავთობსაბადო ხუროსზე დარტყმის მიყენება და „ARAMCO“-ს ინფრასტრუქტურის დაზიანება. ამ სამხედრო შეტევების განხორციელებაში საუდის არაბეთმა ღიად დასდობრალი ირანის ხელისუფლებას მათი დახმარებისთვის. მისი ეს ვარაუდიგაამყარა გაეროს მიერ 2019 წელს გამოქვეყნებულმა მოხსენებამ, სადაც აღნიშნულია, რომ ირანი ფინანსურად და შეიარაღებითაც ეხმარება ჰუთიებს და მათ სამხედრო გადაამზადებაში მისი როლი დიდია. ეს ცხად-ჰყოფს, რომ იემენის სამოქალაქო ომი სცდება შიდასახელმწიფოებრივ ფარგლებს და დიდი ეკონომიკური და პოლიტიკური რყევების გამოწვევა შეძლო.

ყურის ქვეყნების საზღვრები ერთმანეთთან და მეზობელ სახელმწიფოებთან დადგინდა დიდიბრიტანეთის მიერ, ან მისი შუამავლობით. სწორედ მისი დამსახურებაა, რომ ომანის შეიხებმა საუდის არაბეთს არ დაუთმეს რუბლ-ალ-ხალის უდაბნო. ბრიტანეთის მანდატის დასრულების შემდეგ სირთულეები კიდევ უფრო მეტად გაიზარდა. 1974 წელს აბუდაბის მმართველმა საუდის არაბეთის მეფე ფაისალს გაუცვალა 25 კმ სიგრძის გასასვლელი ყურეში კატარის სამხრეთით, ექვსი მცირე ოაზისის

სანაცვლოდ. საუდის არაბეთის მეფე ფაისალიმ აღიარა სანაცვლოდ მისი საზღვრები და დამოუკიდებლობა. გაერთიანებული არაბულ საამიროების რეგიონული პოლიტიკა თანხვედრაში მოდის საუდიანთა სამეწფოსთან (გაჩეილაძე,2019:179). ამ გარიგების შემდეგ კატარს მხოლოდ ერთი მეზობელი ჰყავს საუდის არაბეთის სახით.

კატარის საუდის არაბეთსა და ირანს შორის მდებარეობს. იგი 1992 წლიდან აშშ-სთან თანამშრომლობს. მათ შორის დადებული „სამხედრო თანამშრომლობის შეთანხმება“ 2013 წელს 10 წლით გაგრძელდა. კატარში მდებარეობს აშშ-ის ალ-იუდეიდის საავიაციო ბაზა და „ამერიკის ცენტრალური სარდლობის კომბინირებული საჰაერო ოპერაციების ცენტრი“. სწორედ ეს აძლევს კატარს საშუალებას, მეტ-ნაკლებად თანაბარ დონეზე ესაუბროს საუდის არაბეთსაც და ირანსაც. უფრო მეტიც, კატარის ამირა, როგორც ყურის ქვეყნების მიმართ, ისე მთელს რეგიონში დამოუკიდებელ პოლიტიკას ატარებს, რითიც იწვევს საუდის არაბეთის უკმაყოფილებას. კატარი ეწინააღმდეგება ირანის დემონიზაციას საუდის არაბეთის მიერმიერ. შესაბამისად, ის თანამშრომლობს ირანთან და მასთან იყოფს ყურის შელფზე მდებარე მსოფლიოში უდიდეს გაზის საბადოს „სამხრეთ ჰარსს“. კატარი ფლობს მსოფლიოში სიდიდით მესამე ბუნებრივი გაზის მარაგს. მასზე მოდის გათხევადებული გაზის ექსპორტში მსოფლიო მოცულობის 28%. კატარის ხელისუფლება არ მიიჩნევს საჭიროდ, აღიაროს საუდის არაბეთის ხელმძღვანელი როლი „ყურის თანამშრომლობის საბჭო“-ში. არსებობს პიროვნული დაპირისპირება მის მიმართველ დინასტიებს შორის - ორივე მათგანი საკუთარ თავს მიიჩნევს ვაჰაბიტური ისლამის მთავარ მცველად. კატარში მდებარე ტელე-კომპანია „ალ-ჯაზირა“ აკრიტიკებს არაბული ქვეყნების ლიდერებს. განსაკუთრებით კი საუდიანთა დინასტიას.

დაპირისპირებას ამწვავებს კატარის თანამშრომლობა რადიკალურ ორგანიზაციებთან, როგორიცაა „ალ-კაიდა“, „ჰამასი“, „მუსლიმი ძმები“, რომლებსაც ის არ აღიარებს ტერორისტულ ორგანიზაციებად. კატარის მჭიდრო ურთიერთობა თურქეთთან კი იწვევს საუდის არაბეთთან ურთიერთობის კიდევ უფრო

მეტად გამწვავებას. თურქეთი აღიქმება ქვეყნად, რომელიც საუდის არაბეთს ეცილება ახლო აღმოსავლეთის რეგიონში ლიდერობას. თურქეთი ღიად უჭერს მხარს კატარს იქ მდებარეობს მისი სამხედრო ბაზა .

კატარი, რომელიც მთლიანადაა დამოკიდებული სურსათის იმპორტზე, შეძლო გაეძლო ბოიკოტისთვის, რომელიც მას გამოუცხადა საუდის არაბეთმა და ყურის სხვა ქვეყნებმა. 2017 წელს საუდის არაბეთმა, გასმა და ბაჰრეინმა შეწყვიტა მასთან დიპლომატიური ურთიერთობები ირანთან თანამშრომლობის გამო. ამ ქვეყნებმა დიპლომატიური ურთიერთობები უკვე თანდათან აღადგინეს კატართან. კატარისათვის დახურულ იქნა სატრანსპორტო და საჰაერო დერეფნები. შესაბამისად, იგი იმპორტს მთლიანად აწარმოებს ირანიდან და თურქეთიდან. კატარმა შეძლო ღრმაწყლოვანი ნავსადგურის ჰამადის აგება და ყურის ნავსადგურებზე დამოკიდებულების შემცირება. ამ ქვეყნის ხელისუფლებამ უარი განაცხადა ურთიერთობის გაწყვეტაზე ირანთან და ასევე ტელეკომპანია „ალ-ჯაზირას“ დახურვაზე. 2017 წლის 24 აგვისტოს კატარმა განაცხადა, რომ იგი მზადაა ირანთან სრული დიპლომატიური ურთიერთობები აღადგინოს.

რაც შეეხება ქუვეითს, ის იყო ქვეყანა, რომელიც ინიციატივით გამოვიდა ხართუმის კონფერენციაზე, დახმარება აღმოეჩინა არაბული ქვეყნებისა და ისრაელის ომში დაზარალებული „არაბი ძმებისთვის“. ამ ქვეყანას მჭიდრო ურთიერთობა აქვს აშშ-სა და საუდის არაბეთთან, რომლებსაც განმათავისუფლებლად მიიჩნევს. ერაყთან კონფლიქტის დროს სწორედ საუდის არაბეთის ეგიდით ჩატარდა 1990 წლის 3 აგვისტოს კაიროში „არაბულ სახელმწიფოთა ლიგის“ საგარეო საქმეთა მინისტრების თათბირი და მიღებულ იქნა რეზოლუცია, რომელიც გმობდა ერაყის შეჭრას ქუვეითში. კოალიციის ძალების ფინანსურ სპონსორს საუდის არაბეთი (გელოვანი, 2008:245-266) წარმოადგენდა, რომლის ხარჯებმა 55 მლრდ დოლარი შეადგინა. თავისთავად ქუვეითიც ცდილობდა შეესრულებინა შუამავლის როლი საუდის არაბეთსა და კატარს შორის და ბიძგი მიეცა მათი ურთიერთობების დარეგულირებისთვის. ქუვეითს ძირითადად შიდა პრობლემები აქვს მოსაგვარებელი, როგორებიცაა განხეთქილება

მოქალაქეებსა და ქვეყანაში მომუშავე უცხოელებს შორის და ძირითადი საარჩევნო კანონი.

ნავთობითა და გაზით მდიდარი ერაყი კი 60 წელზე მეტია პრობლემების ეპიცენტრშია. 1958 წლის რევოლუციის შემდეგ პოლიტიკური არასტაბილურობა ნორმად ითვლებოდა ამ ქვეყანაში ვითარება შედარებით გაუმჯობესდა სადამ ჰუსაინის დიქტატორული რეჟიმის დამყარების შემდგომ, რომელმაც ქვეყანა არა ერთ პოლიტიკურ ავანტიურებში ჩაითრია. მათ შორის.

მცდელობა, ესარგებლა ირანის ისლამური რევოლუციის შემდგომ ქვეყნის დასუსტებით და მოეხდინა ნავთობით მდიდარი ხუზესთანის ოსთანის დაპყრობა, გაგრძელდა მათ შორის 8 წლიანი (1980-1988 წწ.) ომით, რომელიც უშედეგოდ დამთავრდა ორივე მხარისთვის, ომამდელი საზღვარი უცვლელი დარჩა. არც არაბულ ქვეყნებს, არც დასავლეთს, არ შეუშლია ხელი ჰუსაინის ქმედებისთვის, რადგან მიიჩნევდნენ, რომ ერაყს ომი ირანთან არ უნდა წაეგო. ამ ომში ფიანანსური დახმარება საუდის არაბეთმა და ქუვეითმა გაუწია ერაყს.

ვითარების გაუარესება გამოიწვია ს. ჰუსაინის მიერ გამოცხადებულმა პრეტენზიამ ქუვეითზე, რომელსაც ის თავის პროვინციად თვლიდა. ერაყის ქმედება ქუვეითთან მიმართებაში (იგულისხმება ერაყის მიერ ქუვეითის დაკავება - მ.კ.) შეფასებული იქნა, როგორც სამომავლო მუქარა ყურის სხვა ქვეყნების მიმართ. ანტიერაყული კოალიცია სწრაფად შეიქმნა, სადაც არაბული ქვეყნებიც შევიდნენ, მათ შორის საუდის არაბეთმა პირველად დაუთმო თავისი ტერიტორია ანტიერაყულ კოალიციის სამხედრო ძალებს და ოპერაცია სახელწოდებით „უდაბლოს ჩარიშხალით“ სწრაფად იქნა დასრულებული ქუვეითში.

ს. ჰუსაინის რეჟიმის დამხობის შემდეგ (2003 წ.) ერაყში ახალი მთავრობის ფორმირება დიდ სირთულეებთან იყო დაკავშირებული. საბოლოოდ, 2008 წელს შეიქმნა ხელისუფლება შიიტი არაბებისა და ქურთების კოალიციისგან, თუმცა ტერიტორიული ჩვეულებრივ მოვლენად იქცა ამ ქვეყანაში. ერაყის ქურთისტანში კი ჩამოყალიბდა ავტონომიური მთავრობა საკუთარი არმიით. ერაყის მოსახლეობის 60% შიიტია და კეთილგანწყობილია ირანის მიმართ.

მიუხედავად ვითარების შედარებით დალაგებისა, ერაყში არსებული პრობლემების აღმოფხვრაზე ჯერ საუბარიც კი ზედმეტია. ნათელ წერტილად შეიძლება მივიჩნიოთ საუდის არაბეთის მიერ გამოცხადებული მზადება საელჩოს გახსნის შესახებ ბაღდადში (**გაჩეჩილაძე, 2019:157**). ომანსა და საუდის არაბეთს შორის უთანხმოება წარმოიშვა ნავთობის საბადო ელ-ბურაიმის გარშემო. მათ 1990 წელს მოახდინეს საზღვრების დემარკაცია. ომანს საუდის არაბეთისაგან განსხვავებული მიდგომა ძირითადად აქვს ირანთან ურთიერთობის დათბობასთან დაკავშირებით.

ყურის თითოეული ქვეყნის სახელმწიფოებრივი უსაფრთხოების მიღწევა ერთმანეთთან ურთიერთობის გარეშე რთულია. მათ შეძლეს საერთო ინტერესების განსაზღვრა, საერთო საფრთხის გარშემო გაერთიანება და შექმნეს ალიანსის ჩამოყალიბების შესაძლებლობა. 1981 წელს შეძლეს „ყურის თანამშრომლობის საბჭოს“ შექმნა. რომელიც დღეისთვის ყველაზე წარმატებულ და ქმედითუნარიან საერთაშორისო ორგანიზაციას წარმოადგენს არაბულ სამყაროში.

ირან-ერაყის 1980-1988 წლების ომმა, ერაყის მიერ ქუვეითის 1990 წლის ანექსიამ და 2003 წლის მოვლენებმა ერაყში, სერიოზული გამოცდის წინაშე დააყენა საერთაშორისო საზოგადოება, ყურის ქვეყნები და არაბული სამყარო.

მოკლედ განვიხილავ თითოეულ მათგანს. ირანსა და ერაყს შორის დაპირისპირება გამოიწვია: სასაზღვრო-ტერიტორიულმა უთანხმოებამ- სასაზღვრო მდინარე შატ-ელ არაბისა და მასთან მდებარე ნავთობსაბადოების ექსპლუატაციის პრობლემამ. ასევე დაპირისპირებამ ორ ქვეყანას შორის ყურის ზონაში ლიდერობისთვის და შიიტური ირანის გამოსვლამ სუნიტური ხელისუფლების მიერ შევიწროებული ერაყის შიიტური მოსახლეობის მფარველის როლში.

აქვე აღვნიშნავ, რომ ხელისუფლებაში მოსვლისთანავე სადამ ჰუსაინის მთავარ მიზანს წარმოადგენდა ერაყის გადაქცევა ყურის წამყვან სახელმწიფოდ, რის გამოც მან ქვეყანა პოლიტიკურ ავანტიურებში ჩაითრია.

1968-1972 წლებში ერაყიდან გაასახლეს 70 ათასამდე ირანელი წარმოშობის ერაყელი და ამავე დროს თავშესაფარი მისცა ირანის ყოფილ გენერალ ბახთარს, რომელსაც ბრალად ედებოდა შაჰის წინააღმდეგ ქმედებები. ირანი თავის მხრივ დახმარებას უწევდა ქურთ აჯანყებულებს ერაყის წინააღმდეგ. მათ შორის ურთიერთობის დათბობებიც შეიმჩნეოდა, რაც გამოიხატა კიდევ 1975 წლის „ალჟირის დეკლარაციაში“ (ANDERSON,2004:60). შეთანხმების მიხედვით : -ირანი უარს ამბობდა ქურთ აჯანყებულთა დახმარებაზე, სახმელეთო საზღვარი იწყებოდა თურქეთის, ერაყისა და ირანის საზღვრების გადაკვეთის ადგილზე და გრძელდებოდა 1500 კმ-ის მანძილზე მდ. შატტ-ელ-არაბამდე. ირანს უნდა დაებრუნებინა ქასრე შირინ მანდალისა და ნიფათ შაჰის ტერიტორიები. აღნიშნული პირობა ირანმა არ შეასრულა.

ამ ომში ყურის ქვეყნები (საუდის არაბეთი, ქუვეითი, გას-ი...) ერაყს უწევდა ფინანსურ და მორალურ მხარდაჭერას. პირველ რიგში უნდა აღინიშნოს, რომ ერაყსა და საუდს არაბეთს შორის მტრული დამოკიდებულება იყო კარგა ხნის განმავლობაში. ირანის ისლამურმა რევოლუციამ (1978-1979 წწ.) საუდის არაბეთი დიდი გამოწვევის წინაშე დააყენა, რამაც ერაყის არმიის მიმართ მისი მხარდაჭერა განაპირობა. 1979 წელს საუდის არაბეთსა და ერაყს შორის დაიდო ხელშეკრულება თანამშრომლობისა და უსაფრთხოების შესახებ (ANDERSON,2004:60), რაც ამყარებდა ფაქტს, რომ ერაყ-ირანის კონფლიქტის დროს საუდელები დახმარებას გაუწევდნენ ერაყის ხელისუფლებას. რევოლუციური ტალღის გადადება ერაყელ შიიტებზე იწვევდა ერაყის ხელისუფლების შემფოთებას. ისლამური რევოლუციის შემდეგ სადამ ჰუსაინმა ბრალი დასდო ირანს ალჟირის შეთანხმების შეუსრულებლობაში და ცალმხრივად მოახდინა შეთანხმების გაუქმება. 1980 წლის 22 სექტემბერს კი ერაყმა საომარი მოქმედებები დაიწყო ირანის წინააღმდეგ. ჰუსაინის იმედი იოლი გამარჯვება მოეპოვებინა ირანზე, არ გამართლდა და ეს ომი 8 წელი გაგრძელდა. მიუხედავად იზოლაციისა, ირანმა მოახერხა მნიშვნელოვანი წარმატებების მიღწევა, რაზეც დააფიქრა საუდის არაბეთი. მას კარგად ესმოდა, რომ ერაყის დამარცხება ამ ომში მის ინტერესებში არ შედიოდა, თუმცა ერაყის გამარჯვების შემთხვევაში საუდის არაბეთი დაკარგავდა გავლენას ყურეში,

ამიტომ არსებული სიტუაცია სიფრთხილეს მოითხოვდა. ომის გაჭიანურება გამოიწვევდა საომარი ტალღის გადადებას ყურის სხვა ქვეყნებში, თუმცა ორივე მის რეგიონულ მეტოქეს დაასუსტებდა. ირან-ერაყის ომმა არცერთ მხარეს არ მოუტანა არც პოლიტიკური და არც სამხედრო უპირატესობა. 1988 წდლს მათ შორის ხელი მოეწერა შეთანხმებას თეირანში.

ერაყის წინაშე არსებული პრობლემები ირანთან ომმა ვერ გადაჭრა. გაიზარდა ეკონომიკური კრიზისი. ს. ჰუსაინისმიერ ეკონომიკური კრიზისიდან ქვეყნის გამოსვლის მარტივი გზამეზობელი ქუვეითის ანექსიაში გამოიხატა. ერაყის ხელისუფლების მიერ სწორად ვერ იქნა შეფასებული ვითარება, ჰუსაინის მიერ ვერ მოხდაგათვალისწინება იმისა, რომ საუდის არაბეთი არ დაუშვებდა ქუვეითის ანექსიას. სწორედ საუდის არაბეთმა შეასრულა ქუვეითის გათავისუფლების როლი, მას შემდგე რას 1990 წლის 1 აგვისტოს ერაყმა განახორციელა სამხედრო მოქმედებები ქუვეითის წინააღმდეგ.

1990 წლის 3 აგვისტოს ეგვიპტის დედაქალაქ კაიროში, საუდის არაბეთის ეგიდით მოწვეულ იქნა "არაბულ სახელმწიფოთა ლიგის" (ასლ-ის) შეხვედრა, სადაც მიღებულმა რეზოლუცი დაგმო ერაყის შეჭრა ქუვეითში. ოფიციალურმა ერ-რიადმა აქტიური დიპლომატიური მოლაპარაკებების საფუძველზე მიაღწია ქუვეითის გათავისუფლების იდეას მშვიდობიანი, ან სამხედრო გზით. საუდის არაბეთის მეფემ დახმარებისაკენ მოუწოდა აშშ-ისა და საერთაშორისო საზოგადოებას" (**Rashed, 2002:97**). ერაყმა უარი განაცხადა გაეროს რეზოლუციების პირობების შესრულებაზე და კონფლიქტის მშვიდობიანი მოგვარების ყველანაირი გზა მოჭრა. შეიქმნა ანტიერაყულიკოალიცია, რომელშიც 34 ქვეყანა შედიოდა.

1991 წლის 17 იანვარს საერთო კოალიციის ძალებმა განახორციელეს ოპერაცია „უდაბნოს ქარიშხალი“. საუდის არაბეთის უღემთა უმაღესმა საბჭომ გამოსცა ფათვა და ერაყის წინააღმდეგ ომი ნებადართულად გამოაცხადა. საუდიანთა დინასტია იყო კოალიციის ძალების მთავარი ფინანსური მხარდამჭერი (55 მლრდ.დოლარი შეადგინა).

კოალიციის მიერ ქუვეითი მალე გათავისუფლდა (**გელოვანი,2008:255**). ამ ომის შემდეგ ქუვეითმა მოახდინა ერაყის საზღვართან თავდაცვითი ნაგებობების აშენება და ოფიციალურად მოუხადა მადლობა საუდის არაბეთის სამეფოს გაწეული დახმარებისთვის (**GRALG,2004**).

ერაყის მორიგი კრიზისი დაკავშირებულია 2002 წლის 8 ნოემბრის გაეროს უშიშროების საბჭოს მიერ მიღებულ რეზოლუციასთან. რომელიც მოითხოვდა ერაყის ხელისუფლების თანამშრომლობას ატომური ენერჯის საერთაშორისო სააგენტოსთან. ანუ, უნდა მომხდარიყო შემოწმება ყველა იმ ობიექტისა, სადაც არსებობდა ეჭვი, რომ ინახებოდა მასობრივი განადგურების იარაღი. ერაყი მხოლოდ საერთაშორისო საზოგადოების ზეწოლის შემდეგ იძულებული გახდა დათმობებზე წასულიყო, თუმცა სამუშაოს სრულად შესრულება ვერ მოხდა, რამაც გამოიწვია ეჭვები. საერთაშორისო საზოგადოების მიერ მიღებული რეზოლუციები, რომელთა შედეგადაც არ გამოირიცხებოდა სამხედრო ჩარევა. არაბული დამათ შორის ყურის ქვეყნების პოზიცია არაერთგვაროვანი იყო, თუმცა ყველა თანხმდებოდა იმაზე, რომ უნდა შენარჩუნებულიყო ერაყის ტერიტორიული მთლიანობა და ხელისუფლება საკუთარი ნებით უნდა გადამდგარიყო. ოფიციალურმა ერ-რიადმა მკაფიოდ განაცხადა, რომ ერაყი უნდა იყოს ერთიანი, თავისუფალი და დამოუკიდებელი. ამავე დროს ხაზი გაუსვა შემდეგ გარემოებებს, საუდის არაბეთი არ მიიღებდა მონაწილეობას ომში და მისი სამხედრო ძალები არ შევიდოდნენ ერაყის ტერიტორიაზე. ომი უნდა დამთავრებულიყო მასობრივი განადგურების იარაღის აღმოჩენისთანავე. 2003 წლის 20 მარტს აშშ-ის, ბრიტანეთისა და ავსტრალიის კოალიციურმა ჯარებმა დაიწყეს სამხედრო ოპერაციაერაყში, რის შედეგადაც მოხდა სადამ ჰუსაინის რეჟიმის დემონტაჟი, მაგრამ მგი ვერ იპოვეს. ამ სამხედრო ოპერაციის შედეგად ერაყი არეულობამ მოიცვა. 2005 წლიდან კი ერაყში ახალი ეტაპი იწყება. ძალაში შევიდა ახალი კონსტიტუცია. 2006 წელს გასამართლებული და სიკვდილით დასჯილი იქნა სადამ ჰუსაინი კაცობრიობის წინაშე ჩადენილი დანაშაულების გამო.

ყურის თითოეული ქვეყანა ცდილობდა თვითონ ეტვირთა სტაბილურობის გარანტიის როლი. მათგან ერთიანი თავდაცვითი ბლოკის შექმნის იდეა გაჩნდა, რომელშიც გაერთიანდებოდნენ საერთო ინტერესების გარშემო. მსგავსი ბლოკის შექმნის პროექტები წარდგენილ იქნა ირანის, ომანისა და ერაყის მიერ, მაგრამ უარყვეს ყურის დანარჩენმა ქვეყნებმა. ამ პროექტის ხორცშესხმაზე მნიშვნელოვანი როლი ითამაშა ირანის ისლამურმა რევოლუციამ.

1981 წლის 25 მაისს საუდის არაბეთის დედაქალაქ ერ-რიადში ყურის ექვსმა ქვეყანამ: საუდის არაბეთმა, კატარმა, გაერთიანებულმა არაბთა საამიროებმა, ომანმა, ქუვეითმა და ბაჰრეინმა დააარსეს „ყურის ქვეყნების თანამშრომლობის საბჭო“ – GCC (GULF COOPERATION COUNCIL), რომელიც არაბულ სამყაროში, არამედ მსოფლიოშიც ყველაზე წარმატებულ რეგიონულ ორგანიზაციას წარმოადგენს. ამ ორგანიზაციის საყრდენი საუდის არაბეთია, თუმცა თითოეული ქვეყანა ცდილობს მასშისაკუთარი ინტერესების წინ წამოწევას. ორგანიზაციაში უპირატესობა ენიჭება ერთიანი პოლიტიკის გატარებას. ყურადღება გამახვილებულია ძალისმიერი პოლიტიკის მნიშვნელობაზე საერთო საფრთხის წინააღმდეგ. საერთო საფრთხედ კი ყურის ქვეყნებმა აღიქვეს-ირანი და ავტორიტარული ერაყი, შესაბამისად სოლიდარობა გამოუცხადეს ერთმანეთს. მისი მიზანია წევრ სახელმწიფოებს შორის ერთიანობის მიღწევა, მათი ურთიერთობის გაღრმავება სხვადასხვა სფეროში. საბჭომ უნდა მოახდინოს წევრი ქვეყნების საერთო რეგიონული პოლიტიკის გატარება. საერთო საფრთხის აღქმა და მის წინააღმდეგ ერთიანი ქმედებების წარმართვა. საბჭოს შტაბ-ბინა მდებარეობს ერ-რიადში, გენერალური მდივანი ირჩევა სამი წლის ვადით.

საბჭომ შექმნა "ნახევარკუნძულის ფარის ძალები", რომელშიც გაერთიანებულია ყურის ექვსივე ქვეყნის სამხედრო ნაწილები. ის წარმოადგენს ე.წ. კოლექტიური თავდაცვის პაქტს, უნდა უზრუნველყოს ყურის ქვეყნების უსაფრთხოება და სტაბილურობა. ასევე უნდა აღინიშნოს, რომ საბჭოს წევრმა ქვეყნებმა

არ უნდა დააფინანსონ ის პირები და ორგანიზაციები, რომლებიც საფრთხის შემცველებად მოიაზრებიან მათთვის.

გარკვეული წინააღმდეგობა არსებობს ამ ქვეყნებს შორის, მაგრამ მათაკავშირებთ საერთო წარსული, ყველა მათგანი წარმოადგენდა დიდი ბრიტანეთის ყოფილ კოლონიას, ან მისი პროტექტორატის ქვეშ იმყოფებოდა. სასაუბრო ენააარაბული, საერთო რელიგია-ისლამი, რომელიც მათი პოლიტიკის ძირითადი წარმარმთველი ძალაა. ყურის ქვეყნებს შორის საერთო ერთიანობის მიღწევისთვის დიდი ნაბიჯები იქნა გადადგმული. სწორედ ზემოთ აღნიშნული დამაკავშირებელი ფაქტორები განსაზღვრავენ ერთობას რეგიონული ინსტიტუციონალიზმის თეორიის მიხედვით.

საგარეო პოლიტიკაში ყურის თითოეული ქვეყანა დასავლეთთან, განსაკუთრებით კი აშშ-თან ახლო კავშირზე არიან ორიენტირებულნი და შესაბამისად, ანტიირანულ განწყობილებას ამჟღავნებენ. თუმცა, კატარის დამოკიდებულება ირანთან განსხვავდება ყურის დანარჩენი ქვეყნებისაგან, რაც იწვევს კატარის ურთიერთობების გამწვავებას საუდის არაბეთთან.

ყურის ქვეყნებიდან კატარი დამოუკიდებელ პოლიტიკას ატარებს და იგი მაქსიმალურად ცდილობს ლავირება მოახდინოს ორ მნიშვნელოვან სახელმწიფოს, ირანსა და საუდის არაბეთს შორის.

კატარ-ირანის მჭიდრო ეკონომიკური კავშირები განსაზღვრავენ მათ შორის კარგ პოლიტიკურ ურთიერთობებს. ეს ორი ქვეყანა ყურის შეღწეზე არსებულ უდიდეს გაზის საბადოს „სამხრეთ პარსს“ შეთანხმებულად და მშვიდობიანად იყოფენ. ოფიციალური დოჰა ძირითად შემთხვევებში თავს იკავებს ირანის შიდა და საგარეო პოლიტიკის კრიტიკისაგან. ირანსა და კატარს შორის შედგა რამდენიმე მაღალი რანგის შეხვედრა, სადაც განხილულ იქნა თანამშრომლობის საკითხები უსაფრთხოებისა და ეკონომიკის სფეროებში. ჯერ კიდევ ყურის ომების დასრულების შემდეგ, 1991 წელს კატარის ამირა ჰამად ბინ ხალიფა მიესალმა ირანის მონაწილეობას ყურის უსაფრთხოების საკითხებში. თუმცა, ირანის ჩართულობა ვერ მოხდა ყურის ქვეყნების წინააღმდეგობის გამო.

კატარმა ნეიტრალური პოზიცია დაიკავა ბაჰრეინში განვითარებული მოვლენების გამო. მან არ მოახდინა ირანის კრიტიკა, თითქოსდა მისი მხრიდან ხდებოდა შიიტ ამბოხებულთა მხარდაჭერა ლიბანში.

კატარის ამირას მიერ გატარებული პოლიტიკით უკმაყოფილო საუდის არაბეთმა და ყურის დანარჩენმა ქვეყნებმა 2014 წელს მას ბრალი დასდეს ტერორისტული ორგანიზაციების დაფინანსებაში და ასევე გააკრიტიკეს ირანთან მჭიდრო ურთიერთობის გამო.

მათ შორის დაპირისპირება იმდენად გამწვავდა, რომ ბაჰრეინმა, საუდის არაბეთმა და გას-მა შეწყვიტეს დიპლომატიური ურთიერთობები კატართან, გამოიწვიეს ელჩები იქიდან და გამოუცხადეს მას პოლიტიკური და ეკონომიკური ბლოკადა. ბაჰრეინისგან წამოვიდა მოწოდება, შეეჩერებინათ კატარისთვის ყურის თანამშრომლობის საბჭოს წევრობა.

მიუხედავად ყურის ქვეყნების ასეთი ნაბიჯისა, კატარმა ღიად დაგმო 2016 წელს ირანში საუდის არაბეთის საელჩოზე თავდასხმა და აღნიშნული ფაქტი მიუღებლად გამოაცხადა საერთაშორისო სამართლის პრინციპებთან და გამოიწვია ელჩი თეირანიდან, თუმცა აღნიშნულმა ფაქტმა ვერ შეამსუბუქა კატარის მდგომარეობა. ბლოკადამ იგი მძიმე ვითარებაში ჩააგდო, ვინაიდან მკვეთრადაა დამოკიდებული სურსათის იმპორტზე. თუმცა, აქვე უნდა აღვნიშნო ირანის პოზიცია, ოფიციალური თეირანი დიალოგისკენ მოუწოდებდა ყურის ქვეყნებს კატართან და ამავე დროს სთავაზობდა ამ ქვეყანას სრულ დახმარებას. თეირანმა გახსნა თავისი საჰაერო სივრცე კატარის ავიახაზებისთვის და ყოველდღიურად ახდენდა სურსათის მიწოდებას კატარის მოსახლეობისთვის. 2017 წლის 23 აგვისტოს კატარის ამირამ გააკეთა განაცხადი საელჩოს კვლავ გახსნის შესახებ თეირანში. რასაც მოჰყვა კიდევ ყურის ქვეყნების მიერ საჰაერო, საზღვაო და სახმელეთო სივრცეების დახურვა.

დოჰას განცხადებით, იგი ინფორმაციული ომის მსხვერპლი აღმოჩნდა. თითქოსეს ქვეყანაფინანსურად მხარს უჭერდა რადიკალურ ისლამისტურ ორგანიზაციებს; „მუსლიმ ძმებს“,

„ჰამას“-ს და ირანს „ისლამური სამყაროს ღერძად“ მოიხსენიებდა. ოფიციალური კატარის განცხადებით, ყურის ქვეყნების მიერ მიღებული გადაწყვეტილება უსაფუძვლოა და ეყრდნობა ცრუ ფაქტებს.

ქუვეითი შუამავლის როლს ასრულებდა კატარსა და დანარჩენ ყურის ქვეყნებს შორის. წარდგენილი იქნა ყურის თანამშრომლობის საბჭოს მიერ მიღებული დოკუმენტი, რომელიც 13 პუნქტისგან შედგებოდა, რომლითაც კატარისგან მოითხოვდნენ: ტელეკომპანია „ალ-ჯაზირას“ დახურვას, დიპლომატიური ურთიერთობების გაწყვეტას ირანთან, სამხედრო თანამშრომლობის შეწყვეტას თურქეთთან და თურქული სამხედრო ბაზის გაუქმებას კატარის ტერიტორიაზე.

კატარი მზად იყო მოლაპარაკებების საწარმოებლად ყურის ქვეყნებთან, თუ მათ მიერ წარმოდგენილი ბრალდებები გამყარებული იქნებოდა შესაბამისი არგუმენტებით. აღნიშნული მოთხოვნები კატარის მხრიდან შეფასებულ იქნა როგორც რეალობას მოკლებული. არსებული ვითარება პირდაპირ ნიშნავს კატარის დამოუკიდებელ პოლიტიკაში ჩარევას. საუდის არაბეთის პოზიცია უცვლელი დარჩა, კატარისადმი ბოიკოტი გაგრძელდებოდა მანამ, სანამ ის არ მოახდენდა თავისი საგარეო პოლიტიკის ცვლილებას.

თუმცა, აქტიური მოლაპარაკებებისა და საერთო არაბული სტაბილურობის მიღწევის გამო, 2021 წლის იანვრის დასაწყისში ყურის ქვეყნებმა განაცხადეს მზადყოფნა დიპლომატიური ბლოკადის მოხსნის შესახებ და გაუხსნეს საზღვრები კატარს. ქუვეითმა, ბაჰრეინმა, გასმა, და საუდის არაბეთმა ხელი მოაწერეს შეთანხმებას კატართან კონფლიქტის მოგვარებასთან დაკავშირებით.

ყურის ორი ძლიერი ქვეყნის - ირანის და საუდის არაბეთის ურთიერთობები ასევე 2021 წლის დასაწყისიდან თანდათან სტაბილურდება. ამ ორი ქვეყნის მაღალი რანგის დიპლომატებმა შეხვედრები გამართეს როგორც ერთ-ერთად, ისე თეირანში. ეს იმაზე მეტყველებს, რომ ირან-საუდის არაბეთს შორის დიდი ხნის განმავლობაში არსებული ცივი ურთიერთობა, რომელსაც ამ

ორ ქვეყნებს შორის „ცივ ომსაც“ კი უწოდებენ, ნელ-ნელა სტაბილურდება (კაპანაძე, 2020:35).

რაც შეეხება იმ გარემოებას, რომ საუდის არაბეთსა და ირანს შორის ურთიერთობის დაძაბვის ერთ-ერთი მიზეზი აშშ-ისადმი მათი განსხვავებული დამოკიდებულებაა, აქვე აღვნიშნავ, რომ ამ მხრივაც ვითარება მეტ-ნაკლებად იცვლება. ირანსა და ექვს ქვეყანას შორის (მათ შორის აშშ) კვლავ განახლდა მოლაპარაკებები 2015 წლის ბირთვული შეთანხმების ფორმატში დასაბრუნებლად. ვფიქრობ ეს დადებითად აისახება ირანისა და საუდის არაბეთის ურთიერთობებზე. ყურის ქვეყნების საგარეო პოლიტიკასთან დაკავშირებით, აღსანიშნავია კიდევ ერთი მნიშვნელოვანი და ამავე დროს საინტერესო ფაქტორი. უნდა აღინიშნოს, რომ ტრამპის ადმინისტრაციის მიერ ინტენსიურად ხდებოდა ისრაელსა და არაბულ ქვეყნებს შორის ურთიერთობების დათბობის პროცესი, რომლის მიზანი იყო, რაც შეიძლება მეტ არაბულ ქვეყანას დაემყარებინა დიპლომატიური ურთიერთობები ისრაელთან (<https://forbs.ge>). აქვე ხაზგასმით უნდა აღინიშნოს, რომ ის გარემოება, რომ აშშ-ის მაშინდელი ადმინისტრაცია აქტიურობდა ყურის ქვეყნებთან მიმართებაში. ამ მხრივ ნაბიჯები გადაიდგა კიდევ ისრაელ-ბაჰრეინის და ისრაელ-გას-ს შორის. ამ ორმა ყურის ქვეყანამ 2019 წლის ოქტომბერში დადო თანამშრომლობის შეთანხმება ისრაელთან, რასაც სერიოზული კრიტიკა მოჰყვა ყურის დანარჩენი ქვეყნებისგან, ასევე სხვა მუსლიმური სახელმწიფოებისგანაც.

ისიც უნდა აღინიშნოს, რომ ურთიერთობების დათბობის გარკვეული კონტურები მოიხაზა ყურის ერთ-ერთ მნიშვნელოვან ქვეყანასთან საუდის არაბეთსა და ისრაელს შორის. აქვე ხაზგასმით მინდა აღვნიშნო, რომ საუდის არაბეთს მთლიანად ისლამური სამყაროსთვის აქვს სერიოზული დატვირთვა, რადგანაც მუსლიმთა პირველი და მეორე წმინდა ქალაქები მექა და მედინა საუდის არაბეთშია. მუსლიმების მესამე წმინდა ქალაქი იერუსალიმზე კი პრეტენზიას აცხადებენ, როგორც ებრაელები, ასევე მუსლიმები. ისრაელის მიერ აშშ-ის მხარდაჭერით იერუსალიმის ისრაელის დედაქალაქად გამოცხადება არც თუ სასურველია საუდის არაბეთისთვის. მოკლედ შევნიშნავ, რომ მიუ-

ხედავად ისრაელსა და ყურის აღნიშნულ ქვეყნებს შორის ურთიერთობის ნორმალიზებისკენ გარკვეული ნაბიჯების გადადგმისა, მათ შორის ურთიერთობის შემდგომი გაღრმავება ჯერჯერობით არ მომხდარა.

დასკვნა

საუდის არაბეთი ყურის ის ერთ-ერთ ქვეყანაა, რომელიც პრეტენზიას აცხადებს ლიდერობაზე. მის ამ ამბიციას ის ფაქტორი უწყობს ხელს, რომ მისი ფართობი მოცულობითია. ასევე აქვს ნავთობისა და ბუნებრივი აირის უდიდესი მარაგი.

საუდის არაბეთი ყოველთვის ერთგვება ყურის ქვეყნების პოლიტიკურ პრობლემებში მისი ინტერესებიდან გამომდინარე. აქვე ხაზგასასმელია, რომ ის ერთ-ერთ აქტიური და მნიშვნელოვანი ორგანიზაციის „ყურის ქვეყნების თანამშრომლობის საბჭოს“ გადაწყვეტილებების მიმღები ქვეყანაა.

იქიდან გამომდინარე, რომ საუდის არაბეთი ცდილობს, იყოს მთლიანად ახლო აღმოსავლეთის რეგიონში თუ არა, ყურის ქვეყნებში მაინც ერთ-ერთი ლიდერი, მას სერიოზული წინააღმდეგობები აქვს ყურის დანარჩენ ქვეყნებთან. ამ მხრივ აღსანიშნავია პრობლემები ყურის უმნიშვნელოვანეს ქვეყანა, ირანთან, რომელთა შორის ურთიერთობები ჯერ კიდევ ირანის ისლამური რევოლუციის დროს დაიძაბა. ისინი ეწინააღმდეგებიან ერთმანეთს არა საკუთარ ტერიტორიაზე, არამედ სხვაქვეყნებში და ცდილობენ საკუთარი გავლენის სფეროების გაზრდას. ამ მხრივ თვალშისაცემია იემენის პოლიტიკური კრიზისი. აქვე უნდა აღვნიშნო, რომ სწორედ ირანისა და საუდის არაბეთის ჩართულობის გამო გაჭიანურდა იემენის სამოქალაქო ომი, რადგან ისინი ცდილობენ საკუთარი ძალების დემონსტრირებას, რაც მთლიანობაში აისახება რეგიონის უსაფრთხოებაში უარყოფითად. ირან-საუდის არაბეთის „დაძაბული ურთიერთობის“ ერთ-ერთ მკაფიო მაგალითს წარმოადგენს მათ შორის წინააღმდეგობა კატართან მიმართებაში.

საუდის არაბეთსდა ირანს შორის არასტაბილური დაძაბული ურთიერთობების მიუხედავად, ისინი გამოირჩევიან პრაგმატული პოლიტიკით. ბოლო პერიოდში სერიოზული კონტურები

მოხაზა საუდის არაბეთსა და ირანს შორის ურთიერთობების დათბობისთვის.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. Gachechiladze, R. (2019). Axlo Aghmosavleti. T.II. Tbilisi). გაჩეჩილაძე, რ. (2019). ახლო აღმოსავლეთი. ტ. II. თბილისი);
2. Gelovani, N. (2008). Tanamedrove Arabuli Kveqnebi. Tbilisi. გელოვანი, ნ. (2008). თანამედროვე არაბული ქვეყნები. თბილისი;
3. K'apanadze, M. (2020). Dap'irisp'ireba Saudis Arabetis da Arabetis da Irans Shoris Axlo Aghmosavletis Regionis Liderobisatvis. „POLITO/LOGOS“. II. Tbilisi. კაპანაძე, მ. (2020). დაპირისპირება საუდის არაბეთის და ირანს შორის ახლო აღმოსავლეთის რეგიონის ლიდერობისათვის. "POLITO/LOGOS". II. თბილისი;
4. P'etriashvili, Al. (2019). Ikneba Tu Ara Omi? Zhurnali „Forbsi“, 23 Sekt'emberi. პეტრიაშვილი, ალ. (2019). იქნება თუ არა ომი? ჟურნალი „ფორბსი“, 23 სექტემბერი, 2019. <http://forbes.ge/blog/390/iqneba-Tu-ara-omi>);
5. Robakidze, G. (2020). Iemeni: Samokalako Omi Shors Mimavali Shedegebit". „POLITO/LOGOS“, II. Tbilisi. რობაკიძის, გ. (2020). იემენი: სამოქალაქო ომი შორს მიმავალი შედეგებით. „POLITO/LOGOS“, II. თბილისი);
6. Sigua, SH. (2021). Axlo Aghmosavletis Islamuri Kveqnebis P'ozitsia Israel-Bahreinis da Israel-Gas-is Shetanxmebastan Dak'avshirebit. „Sakartvelo-Iranis P'olit'ik'uri, Ek'onomik'uri da K'ult'uruli Urtiertobebisadmi Midzghvnili Meotxe da Mexute Saertashoriso Samecniero K'onfermenciebis Shromebi“, Tbilisi). სიგუა, შ. (2021). ახლო აღმოსავლეთის ისლამური ქვეყნების პოზიცია ისრაელ-ბაჰრეინის და ისრაელ-გას-ის შეთანხმებებთან დაკავშირებით. „საქართველო-ირანის პოლიტიკური, ეკონომიკური და კულტურული ურთიერთობებისადმი მიძღვნილი მეოთხე და მეხუთე

საერთაშორისო სამეცნიერო კონფერენციების შრომები“, თბილისი;

7. ANDERSON, STANSFIELS. (2004). <https://en.mehrnews.com/news/137124/iran>;
8. CRAIG UNGER HOURS of BUSH HOUSE of SAUD THE HIDDEN RELATIONSHIP BETWEEN THE WORLDSTWO MOST POWEREULI DYNASTIES 2004;
9. Heimze Marie-Christien. (2018). Yemen and the Search for Stability; Power, Politics and Society offer the Arab Spring. London;
10. Rashed, M.(2002). A History of Saudi ArabiaArabia;
11. Secretariat General of the Gulf Cooperation Council, GCC 2021 <https://WWW.gcc-sg.org/>;
12. ZEALAND ADAM, the article-GCC, Gulf States,[https/ /www.britanica.com/topic/Gulf-Cooperation-Council](https://www.britanica.com/topic/Gulf-Cooperation-Council)
13. <https://ru.euronews.com/2021/01/05/ru-saudia-arabia-and-qatar-agreement>.

Gulf countries in Saudi Arabia's foreign policy

Maia Kapanadze

Doctor of Historical Science
Caucasus International University
Georgia, Tbilisi

Abstract

Saudi Arabia is one of the most important countries in the Middle East and the Gulf countries. Saudi Arabia is trying to play a leading role in the Gulf countries. In turn, the Gulf states are trying, and some are even trying, to weaken Saudi Arabia's influence on it, which is not so positively reflected in Saudi Arabia's foreign policy not only in the Middle East but also outside the region.

Often Saudi Arabia tries to change the foreign policy vector of the Gulf countries in its favor and also to make some changes in their attitude, both towards their own Saudi Arabia and towards each other. Nevertheless, some Gulf countries try to act independently of Saudi Arabia, not to be influenced by it (Qatar, Kuwait) and to plan its foreign policy independently.

This attempt by some Gulf countries often ends in fruitfulness for them. Often they themselves have some influence on the foreign policy course of Saudi Arabia as well.

The latter, together with various methods, tries to use the "Gulf Cooperation Council" to gain influence in the Gulf countries, through which it often achieves the desired result. The same organization is also used by Gulf countries to influence Saudi policy. It should also be noted that the Gulf Cooperation Council is a nation-wide organization.

Saudi Arabia is one of the Gulf states, which has the problems with Iran the most. Their troubled relationships always differ from those of other countries. Iran is not a member of the Gulf Cooperation Council, and therefore Saudi Arabia cannot use the organization to influence over Iran.

Keywords: Gulf countries; Saudi Arabia.